

Till Kulturdepartementet

Den 20 december 1996 fattade regeringen beslut att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda de närmare formerna för inrättandet av ett världskulturhus i Södra teaterns lokaler i Stockholm (dir. 1997:123).

Den 21 februari 1997 utsåg regeringen Lars Engqvist till särskild utredare.

Den 25 mars 1997 uppdrog regeringen åt Jan-Erik Billinger att biträda utredningen.

Jag överlämnar härmed betänkandet Forum för världskultur. Därmed anser jag mig fullgjort regeringens uppdrag.

Stockholm den 6 juni 1997

Lars Engqvist

/Jan-Erik Billinger

Innehåll

1	Uppdraget	7
1.1	Kulturpropositionen	7
1.1.1	Mångkultur och internationellt samarbete	7
1.1.2	Världskulturhus	7
1.2	Kulturutskottet	8
1.3	Regeringens direktiv	8
1.4	Uppläggning av utredningsarbetet	9
2	Tankar om världskultur	11
2.1	Om bakgrunden	11
2.2	Om motiven	12
2.3	Om verksamheten	13
2.4	Om begreppet världskultur	13
3	Södra teatern – ett hus för teater	15
3.1	Kort historik	15
3.2	Nuvarande verksamhet	15
3.3	Repertoar och publik	16
3.4	Administration och ekonomi	17
3.5	Lokaler och personal	17
3.6	Tidigare utredningar och synpunkter	18
4	Världskultur i Stockholm och på andra platser	21
5	Överväganden och förslag	27
5.1	Södra teatern	27
5.2	Kulturpolitiska utgångspunkter	28
5.3	Nytt organ	28
5.3.1	Organisation	29
5.3.2	Tillgång för hela landet	30
5.3.3	Angelägenhet för många	30
5.3.4	Finansiering	31
5.3.5	Lokalisering	32
5.3.6	Tidsplan	32

1 Uppdraget

1.1 Kulturpropositionen

1.1.1 Mångkultur och internationellt samarbete

Regeringen behandlade i kulturpropositionen frågor som rör mångkultur och internationellt samarbete (prop. 1996/97:3 sid. 182–186). Utgångspunkten för regeringens resonemang är att nya möjligheter skapats under de senaste decennierna för att människor på ett helt annat sätt än tidigare ska kunna bygga upp en gemenskap som tryggar en fredlig samexistens i framtiden. De nya möjligheterna är emellertid förenade med nya utmaningar. I kulturpropositionen lyfter regeringen fram en rad olika problem som blir uppenbara i ljuset av en allt ökad internationell öppenhet bl.a. skillnaderna i levnadsvillkor, klyftorna mellan fattiga och rika, arbetslösheten som ställer stora grupper utanför samhällsgemenskapen, kriminalitet och drogmissbruk som hotar individens liv och hälsa samt sköra demokratiers strävan att forma lagar och normer som har stöd i de breda folklagren.

Trots starka och oförsonliga motsättningar mellan kulturer och grupper finns det enligt propositionen hopp och vilja att människor och grupper skall kunna bygga en ny gemenskap där skillnaderna kan verka berikande och där de kan mötas i en humanistisk anda. Som viktiga redskap i en sådan strävan pekar propositionen på konsten och kulturen, det seriösa samtalet och den öppna debatten.

1.1.2 Världskulturhus

I kulturpropositionen föreslås åtgärder för att öka den kulturella mångfalden och att främja gemenskap och förståelse mellan individer och grupper i samhället. Bl.a. föreslås att formerna för inrättandet av ett världskulturhus utreds.

Skälen för regeringens förslag är viljan att erbjuda en kulturell arena för hela Sveriges befolkning oavsett etnisk och kulturell bak-

grund. En sådan arena skall kunna ge status åt alla de kulturer som inte har en plats i kulturlivet i dag. Den är tänkt att kunna fungera som en mötesplats över etniska gränser som bidrar till att öka förståelsen mellan människor och minskar rädslan för det som uppfattas som främmande. Även ur konstnärlig synvinkel är ett världskulturhus enligt regeringen en spännande utmaning och bör kunna bli en inspirationskälla för hela det svenska kulturlivet.

Världskulturhuset skall rymma alla konstformer, vara öppet för alla, förmedla internationella gästspel och upprätthålla ett kontaktnät med alla kommuner i landet.

Enligt regeringens bedömning bör Södra teaterns lokaler kunna användas. Det förutsätter gemensam finansiering av staten och Stockholms stad m.fl. intressenter i stockholmsregionen.

1.2 Kulturutskottet

Kulturutskottet ansåg att regeringens planer på att inrätta ett världskulturhus i Södra Teatern kan medverka till att en kontinuerlig diskussion förs om Sverige som en mångkulturell nation och hur det påverkar samhället i alla dess delar.

Kulturutskottet stryker särskilt under vikten av att världskulturhuset blir en angelägenhet och arena för landets hela befolkning dvs. "för alla människor i landet oavsett kulturella och etnisk tillhörighet och inte enbart för människor som bor i Stockholmsområdet utan för människor i hela landet".

Utskottet betonar också att inrättandet av ett världskulturhus inte få leda till att andra kulturinstitutioner minskar sina strävanden att spegla landets mångfacetterade kultur och att ta ansvar för att deras egen verksamhet verkligen vänder sig till alla befolkningsgrupper i landet.

1.3 Regeringens direktiv

Den 20 december 1996 fattade regeringen beslut om direktiv till utredningen av ett världskulturhus i Stockholm. I direktiven återges i allt väsentligt vad som sägs i kulturpropositionen. Jag väljer därför att i punktform ange de viktigaste delarna av direktiven.

Världskulturhuset skall

- i samarbete med motsvarande institutioner i andra länder kontinuerligt bevaka och presentera kultur från hela världen
- vidga samhällets kulturella horisont till att även omfatta utomeuropeiska kulturyttringar
- kunna erbjuda en gemensam kulturell arena för hela Sveriges befolkning oavsett etnisk eller kulturell bakgrund
- bli en inspirationskälla för hela det svenska kulturlivet
- vara en scen för internationell musik, dans, film, teater, poesi och litteratur samt för kultur- och samhällsdebatt. Utbudet skall vara brett och rymma allt från populärkultur till experimentella kulturyttringar
- samarbeta med bl.a. föreningar, radio och TV, kulturinstitutioner, skolor och folkrörelser
- vara öppet för alla, barn, ungdomar och vuxna och erbjuda verksamheter för aktivt deltagande i bl.a. kurser och verkstäder
- ge utrymme för den unga och nya tväretniska och tvärkulturella generationen.

En av utgångspunkterna i direktiven är att världskulturhuset lokaliseras till Södra Teatern och att det statliga bidraget till Riksteatern för verksamheten på Södra teatern förs över till världskulturhuset.

Den 12 september 1996 tecknades en principöverenskommelse mellan staten och Stockholms stad som innebär att Stockholmsregionen skall svara för 30 % av de offentliga bidragen till världskulturhuset och staten för resten. För år 1998 anges att staten skall stå för 10 miljoner kronor och att Stockholms kommun åtar sig att delta i finansieringen.

En förutsättning för överenskommelsen är att riksdagen godkänner riktlinjerna för verksamheten och beviljar behövliga medel och att kulturnämnden i Stockholm godkänner Stockholms stads engagemang.

1.4 Uppläggning av utredningsarbetet

Under utredningsarbetet har jag haft överläggningar med företrädare för Stockholms stad och Stockholms läns landsting. Jag har vi flera

tillfällen haft ingående samtal med företrädare för utredningen om inrättande av ett världsbibliotek i Stockholm. Ledning och personal på Södra teatern har gett sina synpunkter på uppdraget liksom företrädare för Riksteatern, Rikskonserter, Riksutställningar, Dansens hus, Operan, Svenska institutet, Svenska Filminstitutet, Riksföreningen för Folkmusik och Dans, Folkens museum/Etnografiska samt Stiftelsen Framtidens Kultur. Nämnda institutioner och organisationer har också överlämnat material till utredningen som ligger till grund för beskrivningar i detta betänkande.

Till utredningen har en rad skrivelser överlämnats som protesterar mot att Södra teatern övergår till att bli ett världskulturhus.

2 Tankar om världskultur

2.1 Om bakgrunden

Enligt min uppfattning finns det två förhållanden som är särskilt viktiga i bakgrundsteckning av begreppet världskultur, den ökade internationaliseringen och den ökade invandringen.

Internationaliseringen i svenskt samhällslivet har under de senaste decennierna ökat väsentligt. Som litet land med en starkt utlandsberoende ekonomi är kopplingarna till det som sker utanför vårt lands gränser många och högst påtagliga. Ekonomiska och politiska förändringar i omvärlden får omedelbara effekter i vårt land och påverkar det politiska, sociala och ekonomiska klimatet. Språkkunskaper, ökat resande, längre sammanhängande vistelser utomlands för studier och arbete liksom Sveriges medlemskap i EU gör att internationaliseringen påskyndas.

Påverkan på kulturlivet som en följd av ökad internationalisering leder enligt min uppfattning till i första hand ökad likformighet vad gäller utbudet. I många av de länder som utvecklas i samma riktning som Sverige får kulturalster som riktas till massmarknaden ett dominerande genomslag. Det gäller på områden som musik, litteratur, film och även på andra konstområden. Nationella produktioner trängs undan av det som är avsett för massmarknaden och mångfalden begränsas därmed.

Denna utveckling leder till åtgärder för att stödja det som är inhemskt. En viktig grund för kulturstödet är att främja inhemskt skapad och producerad kultur. Utvecklingen leder också till förslag om direkta skyddsåtgärder. Kulturminneslagens förbud mot utförsel av kulturföremål är ett sådant exempel. Kraven på kvotering av utbudet av program i TV-kanaler för att på det sättet minska USA-dominansen är ett annat exempel. Utvecklingen leder också till behov av insatser för att främja kulturyttringar som på annat sätt inte når fram till en publik i Sverige. Sådana insatser bidrar till att öka den

kulturella mångfalden och bidrar i någon mån till att begränsa masskulturens dominans.

Invandringen är egentligen inget nytt fenomen. Individer och grupper har rört sig mellan länder och riken i alla tider. Sedan medeltiden har människor med olika etnisk tillhörighet invandrat till Sverige och kommit att präglade livet och utvecklingen på olika orter och på skilda samhällsområden.

Under de senaste decennierna har invandringen förändrats. Det är inte längre behovet av arbetskraft inom den svenska industrin som förklarar invandringen utan behovet av skydd undan förföljelse i förening med sökandet efter bättre framtidsmöjligheter. De senaste decenniernas invandring omfattar en betydande andel av flyktingar från oroshärdar runt om i världen. Nya sociala och kulturella mönstre och yttringar har därmed förts in i det svenska samhället.

Av de som nu bor i Sverige är ca 10 % eller omkring 800 000 personer födda i utlandet. Räknar man även in andra generationens invandrare blir andelen ca 17 % eller 1,5 miljoner personer.

2.2 Om motiven

Utgångspunkten för resonemangen i såväl kulturpropositionen som i direktiven är att nya kulturella yttringar är berikande och utvecklande. Kulturell mångfald är i sig en tillgång och bidrar till att vitalisera kulturlivet. Enskilda konstnärer som möter det nya får inspiration i det egna arbetet och nytt ljus kastas över det invanda och redan kända. Det samma gäller också för publiken – det nya och främmande kan svara mot tankar och känslor som det invanda inte förmår, samtidigt som konturerna i det kända kan bli tydligare. Men för att en sådan harmonisk och berikande process ska utvecklas krävs öppenhet, nyfikenhet och tolerans. Finns inte det, kan det nya upplevas som hotfullt och intolerans och främlingsfientligheten växa fram. Att bli bekant och förtrogen med andra kulturyttringar kan vara ett sätt att öka toleransen och den fruktbara nyfikenheten.

2.3 Om verksamheten

Direktiven anger inriktningen av en verksamhet som är vittomfattande både till form och innehåll. Världskulturhuset skall fungera som en nationell kulturinstitution och som en inspirationskälla för hela det svenska kulturlivet. Därmed skall ett nytt centrum och mötesplats kunna skapas. Ett nätverk för kulturellt utbyte med andra kommuner skall etableras och upprätthållas.

En scen för teater, dans och musik skall inrymmas och film skall kunna visas. Även poesi och litteratur skall rymmas. Världskulturhuset skall vara öppet för alla och inrymma aktivitetslokaler och en rad olika verkstadsaktiviteter skall kunna genomföras.

Samarbetet skall vara brett och omfatta skolor och föreningar. Allt skall inte vara organiserat och förberett utan det skall även finnas plats för spontana samtal.

Eftersom Södra teatern har uppenbara begränsningar att rymma denna verksamhet har jag utgått från att regeringens avsikt är att världskulturen skall utvecklas på såväl Södra teatern som på andra scener och i andra lokaler.

2.4 Om begreppet världskultur

Begreppet världskultur är svårt att avgränsa eller definiera. Inom vissa konstområden har ordet "världs" använts för att ange en viss avgränsning vad avser genre, kvalitet eller graden av spridning.

Inom litteraturområdet har begreppet världslitteratur använts under lång tid och i regel avsett sådan litteratur som varit internationellt framgångsrik, av god kvalitet och som getts ut i många länder.

Även inom musikområdet har ordet "världs" använts. Världsmusik har i regel förknippats med internationellt och kommersiellt framgångsrik musik som väver samman musikaliska traditioner och stilar från olika länder och kulturer. I andra sammanhang har begreppet världsmusik kommit att bli en samlingsbeteckning för olika slags musik som står på folkmusikens grund, ofta framförd eller utgiven i ett sammanhang.

Att avgränsa vissa konstnärliga uttryck som världskultur reser självfallet frågan vilken kultur som då inte är världskultur. Man kan

fråga sig om det har att göra med upphovsmannens nationalitet eller etnisk tillhörighet eller om det har att göra med var han eller hon för tillfället framför ett verk. Man kan också fråga sig om det som i Sverige kan betraktas som världskultur också är världskultur i andra länder eller om det är publikens sammansättning som avgör vad som skall betraktas som världskultur. Sådant som redan är välkänt för publiken kanske därmed inte kan betraktas som världskultur även om det har sitt ursprung i ett avlägset land.

All avgränsning eller kategorisering av konst är självfallet vanskelig. Det konstnärliga skapandet som uttryck för grundläggande mänskliga behov gör att konsten till sin natur är internationell. I alla tider har konsten rört sig över nationsgränser och fungerat som en brygga mellan individer och folk.

En viss avgränsning av vilka slags kulturyttringar som skall anses inrymmas i begreppet världskultur ges emellertid i direktiven då man hänvisar till dels de senaste 30 årens invandring till Sverige som man menar har vitaliserat svenskt kulturliv och inneburit ett ökat och mer varierat kulturutbud, dels att ett världskulturhus även skall omfatta utomeuropeiska kulturyttringar i syfte att fördjupa förståelsen och relationerna mellan människor. Med detta som grund vill jag i detta sammanhang avgränsa begreppet världskultur till *kulturyttringar från olika delar av världen som bidrar till att öka mångfalden i svenskt kulturliv, särskilt yttringar från länder och miljöer som naturligt inte blir tillgänglig för en publik i Sverige genom etablerade kommersiella eller institutionella kanaler.*

3 Södra teatern – ett hus för teater

3.1 Kort historik

Södra teatern uppfördes ursprungligen 1853 av handlaren C.A Wallman. Efter en brand 1857 återinvigdes teatern 1859 och efter en ombyggnad 1900 fick teatern det utseende den i stort har än i dag.

Under hela 1900-talet fram till 1955 är det revyer och lustspel som dominerar teaterns utbud. Artister och revymakare som Emil Nordlander, Karl Gerhard, Kar de Mumma, Gustaf Wally, Thor Modéen, Åke Söderblom och Fridolf Rhudin framträdde ofta på Södra teatern. Den sista revyn på teatern spelades 1954. Året därpå hyrde Sveriges Radio teatern av husägaren Kooperativa Förbundet för att använda salongen till musikstudio.

Samarbetet med Sveriges Radio pågick till år 1960 då en brand skadade teatern svårt. Planer fanns då inom Kooperativa Förbundet att riva teatern för att i stället uppföra ett kontorskomplex. Detta väckte stark kritik och planerna ändrades. Sveriges Radios kontrakt förlängdes. 1967 återinvigdes teatern med staten som ensam ägare och med Teater- och Orkesterrådet som huvudman. År 1972 övertog Riksteatern ansvaret för Södra teatern och verksamheten fick en inriktning som i stort sett varit oförändrad sedan dess.

3.2 Nuvarande verksamhet

Verksamheten på Södra teatern har präglats av ambitionen att göra teatern till en mötesplats för svenskt och internationellt teaterliv. Därmed har teatern blivit en gästspelsscen för svenska och utländska teatrar. Länsteatrar, stadsteatrar, fria grupper och ensembler ur Svenska Riksteatern gästspelar på teatern. Även Dramaten och Operan har haft tillgång till scenen.

Södra teatern har ingen egen ensemble utan föreställningsverksamheten sker i olika samarbetsformer med gästande ensembler som hyr in sig på teaterns tre olika scener, Stora scenen, Kägelbanan och Caféteatern. Hyran omfattar scen med loger, befintlig teknik, biljetter och biljettförsäljning, städning samt tekniker. Intäkter från biljettförsäljning går till hyresgästen medan denne svarar för alla marknadsföringskostnader.

Urvalet av gästspel på hyresbasis görs av teaterns konstnärlige ledare. En icke obetydlig del av de som önskar hyra in sig på teatern refuseras av konstnärliga skäl.

För Södra teaterns gästspelsverksamhet fanns tidigare ett programråd. Detta avskaffades år 1987.

En uttalad ambition för Södra teatern har varit att locka till sig urpremiärer på såväl svenska som utländska pjäser.

Projektsamarbeten innebär att Södra teatern upplåter repetitions- och spellokaler kostnadsfritt och att biljettintäkterna delas mellan teatern och den aktuella producenten.

Södra teatern har haft ett långvarigt samarbete med olika institutioner bl.a. Kungliga Teatern (Operan), som förlagt barn- och ungdomsföreställningar till teatern.

Som spelplats för Riksteaterns egna produktioner har Södra teatern minskat i betydelse i och med avvecklingen av de regionala riksteaterensemblerna under 1970-talet och tillkomsten av hemmascenerna i Hallunda år 1989. Riksteaterns främsta intresse för Södra teatern ligger i dag i möjligheterna till produktionssamarbete med en teater som kan erbjuda längre spelperioder i Stockholm. Riksteatern ser inget direkt behov av att ändra nuvarande ordning utan räknar med att produktionssamarbetet kan fortsätta enligt nuvarande principer.

Södra teaterns scener och lokaler används också för konferenser och seminarier av skilda slag.

3.3 Repertoar och publik

Som gästspelsscen har Södra teatern föreställningar av vitt skilda slag – talteater, musikaler och revyer, studentspex, opera och litterära salonger.

De utländska gästspelen har varit många och under de senaste åren varierat mellan 7 och 12. Det flesta grupper kommer från länder i

Europa men även vissa utomeuropeiska grupper har gästspelat, bl.a. Teater Vivo från Guatemala och grupper från Zimbabwe och Japan. Under närmast föregående decennier var antalet gästspel från länder i tredje världen fler vilket bl.a. gjordes möjligt av att teatern på den tiden hade en starkare ekonomi.

Storleken på Södra teaterns publik varierar mellan olika år. Under den senaste 10-årsperioden var spelåret 1994/95 sämst med drygt 31 000 besök på 288 föreställningar. Spelåret 1991/92 var bäst med drygt 73 000 besök på 497 föreställningar. De stora variationerna kan ses som en naturlig effekt av att teatern är en gästspelsteater.

3.4 Administration och ekonomi

Södra teaterns administration handhas dels av dess egen personal, dels av Riksteatern som sköter vissa uppgifter, bl.a. det centrala redovisningssystemet. Bokslut ingår i Riksteaterns samlade bokslut.

Det senast tillgängliga bokslutet avser verksamhetsåret 1995/96. Omslutningen uppgick till 10,7 milj. kr.

Bokslutet redovisar följande kostnader och intäkter. De största kostnaderna är löner om 4,9 milj.kr. och hyror om 3,9 milj.kr. Övriga kostnader om sammanlagt ca 1,2 milj.kr. består av bl.a. teknik, resor och traktamenten, information, övriga lokalkostnader samt expenser.

Intäkterna domineras av statsbidrag om 7,8 milj. kr. och hyresintäkter om 2,5 milj.kr. Övriga intäkter uppgår till 0,4 milj.kr. Bokslutet redovisade ett överskott om nästan 0,8 milj.kr.

3.5 Lokaler och personal

Staten äger Södra teatern genom Wasakronan. Den sammanlagda lokalytan anges till 3 611 kvadratmeter. Årshyran uppgår för år 1997 till 3 931 000 kronor. I hyran ingår värme, el, vatten och fastighets-service.

Lokalerna domineras av stora scenen med plats för 418 åskådare. Studioscenerna Kägelbanan och Caféteatern är flexibla utrymmen och lämpade för mindre produktioner.

Utöver de tre scenerna består Södra teatern av en festvåningsdel, Mosebacke etablissemanng, mindre kontorsutrymmen samt andra utrymmen som loger och tekniska lokaler.

Det löpande och konstnärliga ansvaret för Södra Teatern ligger på teaterchefen som är anställd på halvtid. Därutöver består den fast anställda personalen av ytterligare 16 personer varav 4 på deltid. Två personer har administrativt arbete, en fungerar som teknisk chef och 9 har olika tekniska uppgifter (fastighet, scen, belysning, ljud). Vid behov anställer teatern extra personal, i tid motsvarande ytterligare 3 årsverken.

3.6 Tidigare utredningar och synpunkter

På uppdrag av regeringen fick *statens kulturråd* år 1992 i uppdrag att, med beaktande av vad som uttalats i 1992 års budgetproposition, utreda och lämna förslag om huvudmannaskapet för Södra teatern och det framtida utnyttjandet av teatern.

Utredningen underströk den centrala roll som en statligt gästspelsscen spelar i ett teaterliv som man menar allt mer kommer att präglas av internationellt utbyte och nya produktionsformer. Vidare framhölls att det finns ett klart kulturhistoriskt intresse att bevara Södra teatern som en offentlig och publik gästspelsteater. Teaterns betydelse för teaterprojekt som sedan går ut på turné i andra delar av landet betonades.

Kulturrådet konstaterade att verksamheten på Södra teatern fungerade väl och fann ingen anledning att föreslå ändrat huvudmannaskap för teatern. Från konstnärliga och administrativa utgångspunkter gick det knappast att konstruera en bättre fungerande förvaltning för en statlig gästspelsscen. Tankar på ett delat huvudmannaskap mellan Operan, Dramaten och Riksteatern lades på is.

I *Teaterutredningens* betänkande SOU 1994:52 Teaterns roller gjordes en relativt fyllig beskrivning av det aktuella läget för Södra teatern. Utan någon särskild motivering föreslog utredning att huvudmannaskapet för teatern och det därvid knutna statliga anslaget överförs från Riksteatern till Svensk Teaterunion/ITI, som är de svenska teaternas organisation för sina gemensamma intressen. Unionen fungerar också som svensk medlemsorganisation i det inter-

nationella teaterinstitutet (ITI). Unionens lokaler är inrymda i Södra teatern.

Teaterkostnadsutredningen (SOU 1991:71) pekade på det orationella i att Operan i Stockholm nästen helt är hänvisad till en enda scen. Utredningen förordade att Operan i Stockholm skaffar sig en andra scen. Med detta som grund och med hänvisning till teaterutredningens uppfattning att Operan låst upp sina resurser för mycket i fast personal föreslog *Kulturutredningen* i betänkandet SOU 1995:84 Kulturpolitikens inriktning att Södra teatern bör bli Operans andra-scen samtidigt som viss gästspelsverksamhet från andra teatrar bör bestå.

I sitt remissvar på Kulturutredningens betänkande ställde sig Operan positiv till att överta ansvaret för Södra teatern. Verksamheten på teatern skulle därmed kunna inriktas på opera och i viss mån balett. Samarbete med Drottningholmsteatern skulle utgöra en central del i verksamheten. Då Södra teatern enligt Operan är synnerligen lämplig basscen för flera teatrar i landet skulle ett övertagande öka möjligheterna att turnera med medelstora och mindre uppsättningar. Ett övertagande skulle enligt Operan förutsätta ett årligt statsbidrag om 14,5 miljoner kronor.

Även Kulturrådet, Riksteatern och Svenska teaterförbundet ställde sig positiva till att Södra teatern övergår till att bli Operans andra-scen.

4 Världskultur i Stockholm och på andra platser

Kulturlivet i Stockholm är rikt och många institutioner arrangerar föreställningar eller annan verksamhet med inriktning på världskultur. Några av de institutioner och verksamheter som är aktuella i detta sammanhang beskrivs nedan. Denna beskrivning gör inte anspråk på att vara heltäckande utan bör ses som en exemplifiering.

Flera av de statligt finansierade *museerna i Stockholm* har en inriktning av sin verksamhet som jag menar kan betraktas som världskultur. I första hand gäller det *Folkens Museum/Etnografiska* vars uppgift är att främja intresset för, kunskapen om samt forskningen rörande främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska, och vara ansvarsmuseum för de delar av området kulturhistoria som inte hör till verksamheten vid Historiska Museet eller stiftelsen Nordiska museet. *Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet* kan sägas ha en liknande inriktning även om dessa båda museers samlingar och utställningar är historiska, konstinriktade och avser vissa avgränsade geografiska områden.

Dansens hus ger kontinuerligt dansföreställningar av såväl svenska som utländska grupper. Som gästspelsscen har Dansens hus skapat möjligheter för fria dansgrupper och regionala ensembler att spela inför en stor publik. Denna uppgift betonas särskilt i kulturpropositionen. Även många internationella gästspel har tagits emot. Som exempel kan nämnas föreställningarna Balinesisk maskdans, Spökopera från Kina och gästspel med den japanska butogruppen Sankai Juku. Dansens Hus har även arrangerat kurser och seminarier bl.a. på teman som Orientalisk dans, Maskernas magi och Indisk kathak dans.

Mångkulturellt centrum i Botkyrka har en viktig roll för att öka förståelsen mellan människor av olika etniskt ursprung.

Kulturhuset i Stockholm bedriver en omfattande offentlig kulturverksamhet. Antalet räknade besökare uppgår till ca en miljon per år. En betydande del av verksamheten har internationell inriktning. Kulturhusets olika scener används ofta för gästspel med grupper från hela världen. Internationella festivaler och utställningar av olika slag har genomförts i Kulturhuset. Ett av husets mest besökta rum är läsesalongen, som fungerar som en informell och internationell mötesplats i Stockholm.

I början av juni 1997 överlämnas förslag om att inrätta ett *Världsbibliotek i Stockholm* till kulturnämnden i Stockholms stad. Förslaget bygger på en idé om ett världsbibliotek som beskrivits och utvecklats i rapporten *Internationella biblioteket i Stockholm* (maj 1997). Bakgrunden till förslaget är viljan att öppna den statliga Invandrarlånecentralen i Årsta och göra den tillgänglig för besökare. Centralen inrättades 1991 och är placerad i Årsta, en av Stockholms södra förorter. Denna lånecentral blev ett bibliotek för fjärrlåneverksamhet i form av depositioner, ämnesbeställningar och enstaka lån. Mediebeståndet integrerades med länsbiblioteket i Stockholms län och Stockholms stads mediedepå. Mediebeståndet, som omfattar 210 000 volymer på 108 språk, betraktas som kanske Europas främsta men är fortfarande slutet.

En viktig princip för förslagen är att ansvarsområdena mellan de tre huvudmännen, staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting, inte rubbas och att depositions- och fjärrlåneverksamhetens kvalitet inte försämras.

Enligt det tjänstemannaförslag som överlämnas till kulturnämnden i Stockholm stad föreslås att frågor som rör lokaler, ekonomi och verksamhetsinriktning analyseras ytterligare. Därefter kommer ett konkret förslag att föreläggas kulturnämnden i början av hösten 1997. En lokalisering som övervägs är Kulturhuset i Stockholms centrum.

I kulturpropositionen (prop. 1996/97:3) föreslog regeringen att ett samlat etnografiskt centralmuseum skall inrättas i Göteborg fr o m 1999. I detta skall ingå det förstatligade Etnografiska museet i Göteborg samt Folkens museum-Etnografiska, Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet i Stockholm. Inriktningen av det nya museet skall, efter beslut av riksdagen, vara ett *museum för världskultur*. Publika verksamheter skall bevaras i Stockholm och befintliga museienheter skall inte flyttas från Stockholm.

Det nya museet skall ha tillgång till samlingar från hela världen. Det mångkulturella samhällets kulturarv skall visas, tydliggöras och debatteras. Föremålen skall exponeras i en dynamisk miljö, som speglar framväxten av olika kulturer, likheter och olikheter. Arbetet skall bedrivas tvärvetenskapligt och i nära kontakt med pågående forskning, särskilt den vid universiteten i Göteborg och Stockholm. Det nya museet skall vara ett ansvarsmuseum inom sitt område. En ny myndighet skall bildas för det nya museet som omfattar de fyra ovan nämnda museerna. En organisationskommitté har tillkallats med uppgift att förbereda och genomföra etableringen. En vidareutveckling och konkretiserad verksamhetsidé beräknas vara klar hösten 1998. Regeringens ambition är att nya lokaler skall kunna tas i bruk före utgången av år 1999.

I en särskild promemoria av den 21 april 1997 *Vattenhål för folkmusik* utarbetad av Riksföreningen för Folkmusik och Dans, argumenteras för att folkmusiken behöver en samlingspunkt, en scen och mötesplats där tradition och förnyelse står i fokus och exponeras. Tanken är bl.a. att sätta den svenska folkmusiken i fokus på ett nytt sätt genom att inkludera alla traditioner som lever i Sverige i dag – norrländsk, sörmländsk, uppländsk, andisk, balochisk, kurdisk, samisk, tornedalsfinsk, wolof, zigensisk m.fl. Förslaget är överlämnat till Kulturhuvudstadsåret, Svenska Rikskonsserter och till Stockholms stad. Arbetet pågår för närvarande, bl.a. i kontakt med Stockholms stad, med att få fram lämplig lokal som skall inrymma lämplig scen för musik och dans och restaurangverksamhet. Av promemorian framgår att man utgår från att verksamheten skall bedrivas i nära kontakt med ett ev. världskulturhus.

Svenska Rikskonsserter har enligt sina stadgar till ändamål att främja utvecklingen av musikkivet i hela landet och inom olika musikaliska uttrycksformer. I ett av Rikskonserters övergripande mål framhålls uppgiften att verka för att svenskt musikkiv berikas genom ökade kontakter med andra länder. Även i Rikskonserters fonogramutgivning framhålls en liknande inriktning av verksamheten då det stadgas att verksamheten särskilt skall inriktas på utgivning av musik som inte ges ut av andra producenter och sådan musik som inte kan anses tillräckligt dokumenterad. Med detta som grund har Rikskonsserter genom åren byggt upp ett omfattande kontaktnät med musikinstitutioner och musiker över stora delar av världen. Rikskonser-

ter har under senare år arrangerat konsertturnéer med invandrade musiker, ofta i samarbete med invandrarorganisationer. Även enstaka artister och grupper från tredje världen har framträtt i Sverige genom Rikskonserters försorg och i regel i samarbete med Svenska Institutet och/eller SIDA.

Med stöd från SIDA ger Rikskonsalter även ut CD-skivor med musik från tredje världen. En samlings-CD bär rubriken *Från världens hörn*. Sammanlagt 10 CD-skivor har getts ut. En särskild publikation omfattar artister bosatta i Sverige och med ursprung i andra länder som framför invandrad musik. Rikskonsalter har även ett nära samarbete med folkmusikfestivalen i Falun och med Riksföreningen för Folkmusik och Dans.

Riksutställningar har genom åren producerat många utställningar för vuxna såväl som för barn i syfte att öka kunskap om främmande kulturer, skapa förståelse och främja kulturmöten. Det har varit stora miljöskapande utställningar och konstutställningar till små studielådor för klassrummet.

I samarbete med Mångkulturellt Centrum producerades utställningen *Mot världen – adress Botkyrka* i syfte att åstadkomma en rad olika slags kulturmöten. Utställningen *Sverige och tredje världen* hade till uppgift att sprida kunskap om den icke-europeiska världen. Ett aktuellt projekt är *...From the transit bar* med den kanadensiska konstnären Vera Frenkel där hon problematiserar och genomlyser den landsflyktiges situation av att ständigt befinna sig någon annanstans. Utställningen är en multimedial installation i en fungerande pianobar. En annan aktuell utställning är *Likt och olik* som handlar om tillhörighet och utanförskap uppbyggt kring tre rum om Anne Frank.

Svenska Riksteatern har en avgörande betydelse för att förse Sverige med teater. Det handlar om dels egna produktioner, dels andra teatrars produktioner. Bland utbudet finns även utländska grupper som gästspelar i Sverige. Genom ett väl utbyggt nät av teaterföreningar når Riksteaterns verksamhet ut över hela landet.

Riksteatern är huvudman för Södra teatern. Denna ordning har övervägts vid flera tillfällen, vilket jag berört i föregående kapitel.

Riksteatern har i takt med förändringar i samhället och i kulturlivet startat nya specialinriktade verksamheter, bland annat den finskspråkiga teatern. Riksteaterns mångkulturella ensemblen Shikasta är ett

exempel på hur en etablerad kulturinstitution medvetet sökt fånga in det nya som växer fram i mötet mellan konstnärer av olika traditioner. Ensemblen består av skådespelare med olika etniskt ursprung och bedriver omfattande turnéverksamhet över hela landet.

Svenska Filminstitutet bedriver genom Cinematekets filmklubb regelbunden visning av film på biograf. Uppgiften är att hålla filmhistorien levande genom att visa klassiker och retrospektiva serier över regissörer, skådespelare, fotografer, genrer och teman. Uppgiften är dessutom att visa ny film som inte når svenska biografier på annat sätt, samt anordna diskussioner med gästande regissörer, forskare och filmhistoriker.

Cinemateket visar film dagligen i två biografier i Stockholm, dagtid på Sture och kvällstid i bio Victor i Filmhuset. Under 1996 uppgick antalet medlemmar till ca 6 500.

Huvuddelen av de filmer som visas kommer från Svenska Filminstitutets eget arkiv, men filmer lånas också in från andra cinematek anslutna till den internationella filmarkivfederationen samt från inhemska och utländska distributörer. Inom ramen för uppdraget att visa film som annars inte når fram till en publik i Sverige har Cinemateket visat filmer från vitt skilda delar av världen. Dessutom har Cinemateket gästats en rad olika regissörer bl.a Zhou Li och Teng Wenji från Kina, Dang Nhat Minh från Vietnam och Youssef Chanine från Egypten i samband med att deras filmer visats.

Förutom de institutioner och organisationer som jag här nämnt bedrivs många olika verksamheter runt om i Stockholm och på andra platser i landet som kan betraktas som världskultur. Detta sker på kommersiell eller ideell grund. Invandraroorganisationernas verksamhet är viktiga i detta sammanhang. Festivaler som det årliga *Re:Orientfestivalen* på Djurgården bidrar till att öka mångfalden i svenskt kulturliv. *Biografen Zita* i Stockholm arrangerar ibland särskilda visningar med filmer från tredje världen. Föreningar och folk rörelser bedriver verksamhet i egen regi eller ger stöd till verksamhet med inriktning på världskultur.

Svenska Institutet har till uppgift att informera om och stödja presentationen av svensk kultur i utlandet. Institutet gör särskilda insatser för att främja det individuella personutbytet och de centrala institutionernas internationella verksamhet. Svenska institutet har ock-

så fått särskilda resurser för att stödja kulturutbytet med de central- och östeuropeiska länderna samt tredje världens länder.

Biståndsorganet *SIDA* ger stöd till länder i tredje världen. Viss del av stödet, ca 100 miljoner kronor, avser kulturbiståndsprojekt. Inom scenområdet har *SIDA* under åren stött ett antal utbildningsprojekt och medverkat till vissa investeringar i lokaler och transportmedel i syfte att bidra till förbättring av infrastrukturen för ett antal teatrar. Stödet avser insatser vad gäller teater, litteratur och kulturarv. *SIDA* satsar också på samarbetsprojekt mellan vissa kulturinstitutioner i Sverige och i tredje världen, bl.a. samarbete mellan Stadsteatern i Stockholm och Market Theatre i Syd Afrika och mellan ett antal läns museer i Sverige och museer i Afrika. Dessa samarbetsprojekt har bl.a. resulterat i att kultur från dessa länder blivit tillgänglig för en svensk publik genom gästspel och utställningar. Därutöver ger *SIDA* stöd till internationell kulturutbyte i nära samarbete med Svenska institutet. För innevarande år uppgår detta stöd till ca 4 miljoner kronor. *SIDA* har också gett stöd till spridning i Sverige av kultur från tredje världen, dock i en allt mer begränsad omfattning.

Stiftelsen Framtidens kultur är ett relativt nytt organ som ger stöd till kultur. Syftet är att främja ett vitalt kulturliv genom bidrag/stipendier till kulturprojekt. Krav ställs bl.a. på hög kvalitet och nyskapande. Projekt som kan utgöra förebild och stimulera till nyskapande prioriteras. Även projekt som engagerar invandrargrupper och som bidrar till ökad integration prioriteras. I första hand stöds projekt som syftar till att stärka grupper eller individers identitet och självkänsla.

I december 1996 beslöt *Stiftelsen Framtidens kultur* att ge stöd till bl.a. projekt med inriktning på Somalisk kulturverksamhet, musikutbildning i mångkulturella miljöer, sångleksrevival men avseende på kulturrötter i gränslös gemenskap, planeringsbidrag för världskulturhus i Uppsala och planeringsbidrag för mångkulturell delaktighet i svensk kulturpolitik, uppbyggandet av ett mångkulturellt nätverket, *Re:Orient* 1997 samt dansmöten med invandrad folkmusik. Av totalt 78 miljoner kronor i bidrag avser nästan 9 miljoner kronor projekt med inriktning på världskultur.

5 Överväganden och förslag

5.1 Södra teatern

I kapitel 3 har jag beskrivit Södra teaterns historia och nuläge. Mot bakgrund av denna beskrivning kan jag konstatera att Södra teatern har en av de längsta traditionerna som teaterscen i Sverige. Teaterns olika scener har varit tillgängliga för många olika teaterinstitutioner och -grupper från såväl Stockholm som från övriga delar av landet. På så vis har Södra teatern blivit en angelägenhet för hela landet och en scen för institutioner och grupper av olika slag och med olika konstnärlig profil. Teaterns roll som gästspelsscen är unik i landet. Det finns teaterpolitiska motiv att bevara denna roll.

Den mångfacetterade verksamhet som anges i direktiven för världskulturhuset kan bara till viss del rymmas i Södra teaterns lokaler. Teatern är byggd och utrustad för att vara just teater. Stora scenen har en traditionell utformning, scenen är förhållandevis liten och svarar inte mot de krav på flexibilitet som krävs av den verksamhet som beskrivs i direktiven. Det går inte att visa film då projektor och projektorrum saknas. Utrymme för boksamlingar finns inte och inte heller utrymmen för verkstäder.

Enligt min mening behövs det *inte enbart en scen för världskultur, det behövs många scener av vitt skilda slag.*

Som tidigare framhållits fungerar Södra teatern med Riksteatern som huvudman på ett tillfredsställande sätt. Jag finner det rimligt att detta ansvarsförhållande består. Detta innebär vidare att förslaget om att Södra teatern blir Operans andra scen inte är aktuellt.

När det gäller verksamhetens inriktning ska Södra teatern i ökad utsträckning ta ansvar för gästspel av teatergrupper och annan kulturverksamhet med inriktning på världskultur. Detta utökade ansvar bör utvecklas i nära samverkan med Riksteatern och framgå av regeringens uppdrag till Riksteatern i den del som avser Södra teaterns verksamhet. Med ett tydligare uppdrag till Riksteatern kan Södra

teatern utvecklas till ett centrum för den sceniska konsten med inriktning på världskultur.

5.2 Kulturpolitiska utgångspunkter

En viktig kulturpolitisk princip är att varje kulturinstitution tar ansvar för att bedriva en verksamhet som vänder sig till hela befolkningen. Redan nu bedrivs en omfattande verksamhet av kulturinstitutioner och organisationer med inriktning på världskultur. Det är rimligt att dessa verksamheter utvecklas vidare och på ett naturligt sätt ingår i institutionernas ansvarsområden. På det sättet kan de samlade insatserna för världskultur förstärkas.

5.3 Nytt organ

För att stödja och samordna insatserna för att främja världskultur föreslår jag att ett nytt organ **Forum för världskultur** inrättas.

Forum för världskultur skall vara en initierande, drivande och samordnande kraft för världskulturen i hela landet. Syftet bör vara att öka mångfalden av konstnärliga uttryck i Sverige genom att stödja och ge plats för kulturyttringar från hela världen, särskilt uttryck från länder och miljöer som naturligt inte blir tillgänglig för en publik i Sverige genom etablerade kanaler eller på kommersiella grunder. Vägledande för verksamheten skall vara bedömning av konstnärlig kvalitet.

Uppgifterna Forum för världskultur innebär att

- initiera och stimulera verksamhet inom existerande institutioner
- främja samordning mellan olika institutioner och föreningar
- fördela bidrag
- initiera och samordna projekt och workshops som syftar till att presentera kultur som idag inte synliggörs i det svenska kulturlivet
- arrangera möten mellan konstnärer och kulturarbetare med erfarenhet från olika kulturer
- svara för information om världskulturevenemang

- bygga upp ett nätverk mellan kommuner och kulturinstitutioner om världskultur.

5.3.1 Organisation

I ett inledande skede bör Forum för världskultur inrättas som en kommitté under kulturdepartementet. Därmed kan verksamheten komma i gång snabbt utan allt för betungande organisatoriskt förarbete. Forum för världskultur får dessutom en central ställning i kulturlivet och kan arbeta kraftfullt och flexibelt.

Under detta inledande skede bör kontakter med kulturlivet etableras. Avsikten är vidare att olika verksamhetsformer bör kunna utvecklas.

Kommittén bör bestå av ledamöter från Riksutställningar, Riksteatern, Rikskonserter, Svenska Institutet, Svenska Filminstitutet, det kommande Världskulturmuseet samt från Stockholms stad och Stockholms läns landsting, som blir ansvariga för det nya Världsbiblioteket. På detta sätt kommer företrädare för olika konstformer att bli representerade. Genom att knyta företrädare för Världsbiblioteket och Världsmuseet till Forum för världskultur kommer den multikulturella dimensionen att bli tydlig. Jag föreställer mig att den samlade styrkan i främjandet av världskultur därigenom kommer att bli väsentligt större än om varje organisation verkar för sig.

De berörda institutionerna har ställt sig positiva till att ingå i Forum för världskultur. Jag förutsätter att det nya Världsmuseet ställer sig positivt till att ingå i den nya organisationen.

Forum för världskultur bör ledas av en ordförande som står fri från existerande kulturinstitutioner, ha en bred förankring i svenskt samhällsliv och förmåga att lyfta fram insatser för världskulturen i samhälls- och kulturlivet.

En av Forum för världskulturs första uppgifter bör vara att tillsätta en direktör som skall vara chef och konstnärlige ledare.

Efter en inledande period som lämpligen bör omfatta tre år bör frågan om att permanenta Forum för världskultur övervägas. Med tanke på att det är fråga om en verksamhet som det allmänna skall svara för bör Forum för världskultur i permanent form kunna drivas i myndighetsform. På grund av verksamhetens särart bör det bli en egen myndighet. Den bör ledas av en styrelse. Styrelsens ordförande

och övriga ledamöter utses av regeringen. Det bör ligga på styrelsens ansvar att svara för verksamhetens inriktning och fatta beslut i ekonomiska frågor som budgetunderlag och fördelning av bidrag.

5.3.2 Tillgång för hela landet

I kulturutskottets yttrande över regeringens förslag till inrättande av ett världskulturhus framhålls vid upprepade tillfällen att huset skall vända sig till alla befolkningsgrupper i landet. Utskottet understryker särskilt vikten av att huset blir en "angelägenhet och arena för landets hela befolkning, dvs. för alla människor i landet oavsett kulturell och etnisk tillhörighet och inte enbart för människor som bor i Stockholmsområdet utan för människor i hela landet". Genom att låta Riksutställningar, Riksteatern, Rikskonserter och Svenska Film-institutet ingå i styrelsen för Forum för världskultur kommer respektive institutions nationella nätverk att bli en tillgång i arbetet med att främja världskulturen. Jag tänker då på lokala och regionala teaterföreningar, lokala och regionala musikinstitutioner och lokala arrangörsföreningar inom musikområdet samt regionala resurscentra för film- och video. Institutionerna har även många kontakter med kommuner, landsting, folkrörelser och kulturföreningar över hela landet.

5.3.3 Angelägenhet för många

Jag ser det som angeläget att olika intressenters synpunkter på verksamhetens inriktning tas till vara. Med tanke på att världskultur innefattar en mängd olika kulturyttringar och berör individer och grupper av olika etniskt ursprung är det viktigt att Forum för världskultur upplevs som en angelägenhet för många. Det kan ske genom direkta kontakter med kommittén och direktören. Men det kan också finnas skäl att formalisera kontakterna för att på det sättet bredda engagemanget för världskultur och i ett tidigt skede ta till vara på erfarenheter av skilda slag. En möjlighet är att ett samrådsorgan inrättas som kan fungera på ett motsvarande sätt som förvaltningsrådet som är kopplat till Svenska Filminstitutet. Detta råd är ett rådgivande organ till styrelsen. Det består av trettio till fyrtio ledamöter som för en tid

av mellan ett och tre år utses av berörda organisationer. Styrelsen för Svenska Filminstitutet utväljer, i samråd med film- och videobranscherna samt TV-företagen, senast i mars varje år de organisationer som skall få möjlighet att utse ledamöter i förvaltningsrådet. Bestämmelserna för förvaltningsrådet ingår i 1993 års finansieringsavtal för Svenska Filminstitutet.

5.3.4 Finansiering

Av direktiven framgår att staten räknar med att avsätta 10 miljoner kronor till verksamheten och Stockholmsregionen 5 miljoner kronor. Stockholms stad har i en principöverenskommelse förklarat sig villig att delta i finansieringen för år 1998. Något bindande beslut från Stockholms stad finns ej.

Mitt förslag innebär, som jag tidigare nämnt, att ett nytt statligt organ inrättas. Jag räknar med att staten avsätter lägst 2 miljoner kronor av de i direktiven omnämnda statliga medlen till Forum för världskultur. Högst 8 milj.kr får användas för driften av Södra Teatern. Genom samverkan mellan Forum för världskultur och Södra teatern vad gäller personal och lokaler samt viss rationalisering inom Södra teatern är det sannolikt att Forum för världskultur kan tillföras ytterligare medel.

De medel som i den tidigare nämnda principöverenskommelsen skall avsättas av Stockholmsregionen bör enligt min mening i första hand användas för att förverkliga förslaget om inrättandet av ett Världsbibliotek. Därigenom kommer en ny nationell kulturinstitution att skapas i Stockholm som samtidigt blir en tillgång för hela landet utan att statens kostnader ökar. Därutöver bör Stockholmsregionen i enlighet med överenskommelsen med staten, bidra till finansieringen av Forum för världskultur.

Inrättandet av Forum för världskultur bygger på förutsättningen att verksamhet med inriktning på världskultur skall bedrivas av institutioner, organisationer eller enskilda med egna medel eller med stöd av Forum för världskultur. Den sammanlagda statliga satsningen på världskultur kommer därmed att bli mångdubbelt större än vad medlen från Forum för världskultur möjliggör.

Av riktlinjerna för bidragsgivningen från Stiftelsen Framtidens kultur framgår att projekt som engagerar invandrargrupper och som

bidrar till ökad integration prioriteras. Jag finner det därför rimligt att räkna med ett nära samarbetet mellan Forum för världskultur och Stiftelsen Framtidens kultur och att världskulturen därmed bör få ekonomiskt stöd.

5.3.5 Lokalisering

Jag finner det lämpligt att Forum för världskultur får tillgång till lokaler i Södra Teatern. Det är emellertid angeläget att inriktningen av verksamheten för Forum för världskultur inte enbart kopplas till scenisk konst utan till alla olika konstformer. Därför är det inte heller lämpligt att Forum för världskultur för närvarande får till uppgift att förvalta Södra teatern utan står fri från detta uppdrag. I avsnitt 6.1 föreslår jag därför att Södra teatern även fortsättningsvis knyts till Riksteatern.

Lokalisering av Forum för världskultur till Södra teatern bör leda till att möjligheterna till ekonomisk och administrativ samordning mellan de båda organen övervägs. Jag finner det lämpligt att tjänsten som direktör för Forum för världskultur och tjänsten som Södra teaterns chef och konstnärlige ledare samordnas till en heltidstjänst.

5.3.6 Tidsplan

Det är angeläget att insatserna för stöd till världskultur snabbt kommer i gång. I de kontakter jag haft med olika företrädare för kulturlivet finns det stor beredskap för ett närmre samarbete och ökade insatser. Med tanke på det förslag till flexibel organisation som jag här lägger fram bör Forum för världskultur kunna inrättas från den 1 januari 1998.